

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.02.2003, sp. zn. 5 Tdo 1060/2002, ECLI:CZ:NS:2003:5.TDO.1060.2002.1

Číslo: 55/2003

Právní věta:

Finanční prostředky poskytnuté podnikateli ze státního rozpočtu na stanovený účel nelze považovat za cizí svěřenou věc, proto ani úmyslné svévolné použití těchto prostředků k jinému než k určenému účelu nemůže být trestným činem zpronevěry podle § 248 tr. zák. Za splnění dalších podmínek však do 31. 12. 1997 přicházelo v úvahu posouzení takového skutku jako trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 tr. zák. (srov. rozhodnutí pod č. 46/1995 Sb. rozh. tr.), a byl-li skutek spáchán od 1. 1. 1998, může jít o trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 2 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.02.2003

Spisová značka: 5 Tdo 1060/2002

Číslo rozhodnutí: 55

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Porušování závazných pravidel hospodářského styku, Úvěrový podvod, Zpronevěra

Předpisy: § 127 tr. zák.

§ 248 tr. zák.

§ 250b tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněného J. N. proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2002, sp. zn. 8 To 517/2001, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 6 T 220/99, zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně a současně tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Obviněný J. N. byl rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 6 T 220/99, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2002, sp. zn. 8 To 517/2001, uznán vinným trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., kterého se dopustil

tím, že jako jednatel společnosti O., s. r. o., se sídlem v B., uzavřel dne 20. 7. 1995 s Okresním úřadem v T. dohodu o financování protiradonových opatření z rozpočtu Okresního úřadu v T. na víceúčelový objekt zařízení pro děti a mládež H. v T., který měla společnost v pronájmu, přičemž finanční příspěvek ve výši 543 300 Kč bylo možno čerpat pouze na protiradonová opatření v souladu se směrnicí Ministerstva financí České republiky čj. 122/67321/1993 a vyhláškou č. 76/1991 Sb., přičemž obviněný s touto skutečností byl seznámen a peněžní částka byla dne 14. 10. 1995 převedena na bankovní účet společnosti O., s. r. o., zřízený u banky C., pobočka B., pod č. X, avšak na uvedeném objektu protiradonová opatření provedena nebyla, byla pouze provedena radonová diagnostika společností G., s. r. o., B., v hodnotě 11 550 Kč, přičemž obviněný zbylou částku použil pro své jiné podnikatelské záměry, čímž svým jednáním způsobil České republice, resp. Okresnímu úřadu v T., škodu ve výši 531 750 Kč.

Za to byl obviněný J. N. podle § 248 odst. 3 tr. zák. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Postupem podle § 228 odst. 1 tr. ř. a podle § 229 odst. 2 tr. ř. bylo současně rozhodnuto o nároku na náhradu škody poškozeného Okresního úřadu v T.

Podle § 226 písm. b) tr. ř. byl obviněný J. N. dále zproštěn obžaloby stran dalších dvou skutků, v nichž byly obžalobou spatřovány trestné činy podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. a podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. a které měl spáchat jednáním popsáním ve výroku rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 6 T 220/99.

Shora zmíněný rozsudek Krajského soudu v Brně byl vydán z podnětu odvolání obviněného J. N. podaného proti rozsudku soudu prvního stupně. Opis rozsudku odvolacího soudu byl obviněnému doručen dne 27. 3. 2002, jeho obhájci dne 18. 3. 2002 a příslušnému státnímu zástupci dne 14. 3. 2002.

Uvedený rozsudek Krajského soudu v Brně napadl obviněný J. N. dne 16. 5. 2002 dovoláním. Podaný mimořádný opravný prostředek obviněný opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože se domnívá, že ve věci dříve činné soudy mylně aplikovaly některé normy trestního zákona. Obviněný je především toho názoru, že částka 543 300 Kč, která byla převedena na účet společnosti O., s. r. o., nebyla této společnosti svěřena, ale byla jí poskytnuta, čímž tento finanční příspěvek ztratil povahu cizí věci. V této souvislosti pak obviněný podrobně poukazuje na obsah směrnice Ministerstva financí České republiky citované v odsuzujícím výroku o vině a rozebírá, komu a jaké povinnosti z ní vyplývaly. Současně má obviněný za to, že z učiněných skutkových zjištění nelze dovodit závěr o jeho srozumění s porušením zájmu společnosti, chráněného ustanovením § 248 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., ale naopak okolnosti svědčí o tom, že bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení či ohrožení nezpůsobí. Podle obviněného se tak jednalo o zavinění pouze ve formě vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zák. Obviněný se dále domnívá, že nejednal v rozporu se směrnicí a vyhláškou, které jsou zmíněny ve výroku o vině.

Závěrem dovolání tak obviněný J. N. dovozuje, že jeho jednání popsané ve výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně není trestným činem z nedostatku jak objektivní, tak i subjektivní stránky, a navrhuje proto, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně a přikázal mu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší státní zástupkyně se k podanému dovolání obviněného J. N. do dne vydání tohoto rozhodnutí nevyjádřila.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda dovolání obsahuje všechny obsahové a formální náležitosti, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí či zda tu nejsou důvody pro odmítnutí dovolání.

Přitom Nejvyšší soud dospěl k následujícím závěrům:

Podle § 265a odst. 1 tr. ř. lze dovoláním napadnout pouze pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. V posuzovaném případě je napadeným rozhodnutím rozsudek Krajského soudu v Brně, jímž bylo rozhodnuto o odvolání obviněného J. N. proti rozsudku, kterým byl uznán vinným a byl mu uložen trest, přičemž odvolací soud z podnětu tohoto odvolání zrušil rozsudek soudu prvního stupně pouze stran výroku o trestu a sám v tomto rozsahu rozhodl (§ 265a odst. 2 písm. a/, h/ tr. ř.). Proti takovému druhu rozhodnutí je dovolání obecně přípustné. Dovolání podal obviněný prostřednictvím obhájce JUDr. J. J., bylo proto podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b) a odst. 2 tr. ř. K podání dovolání došlo u Městského soudu v Brně dne 16. 5. 2002, tj. v místě a ve lhůtě podle § 265e tr. ř.

V dovolání musí být dále uvedeno, z jakých důvodů je rozhodnutí napadáno, a to s odkazem na zákonné ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) až l) nebo § 265b odst. 2 tr. ř., o které se dovolání opírá (§ 265f odst. 1 tr. ř.). Obviněný poukazuje na důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy na to, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

V rámci konkretizace dovolacího důvodu obviněný J. N. uvedl, že jeho existenci spatřuje v tom, že jeho jednání nenaplnilo všechny znaky objektivní ani subjektivní stránky trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák.

Nejvyšší soud se dále zaměřil na posouzení oprávněnosti uplatnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Pochybení při právním posouzení skutku nebo při použití hmotně právních norem, které vzniklo zejména při vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, může být úspěšně namítáno prostřednictvím dovolacího důvodu podle citovaného zákonného ustanovení, a protože v této části dovolání obviněného J. N. neshledal Nejvyšší soud žádný z důvodů k odmítnutí dovolání ve smyslu § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení Krajského soudu v Brně i správnost řízení mu předcházejícího, a to v rozsahu a ze zmíněných důvodů uvedených v dovolání. Po přezkoumání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že podané dovolání je důvodné. K uvedenému závěru o důvodnosti podaného dovolání dospěl Nejvyšší soud na podkladě následujících skutečností:

Nutno přisvědčit námitce dovolatele, že soudy obou stupňů se v dosavadním průběhu řízení náležitě nezabývaly otázkou, zda jednáním obviněného J. N. byly naplněny všechny zákonné znaky trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., a to především ve vztahu k předmětu útoku citovaného trestného činu. Tímto předmětem útoku je cizí věc, která byla pachateli svěřena. V projednávané věci byl soudem prvního stupně za tuto cizí věc považován finanční příspěvek na protiradonová opatření poskytnutý pouze za tímto účelem bývalým Okresním úřadem v T. společnosti O., s. r. o., se sídlem v B., jejímž jednatelem byl obviněný J. N., uvedený příspěvek byl obviněným z převážné části vyčerpán na jiné podnikatelské aktivity a bývalému Okresnímu úřadu v T. tak měla být způsobena škoda ve výši 531 750 Kč. Tento svůj závěr však soud prvního stupně přesvědčivě nezdůvodnil a neučinil tak ani soud odvolací.

Soudy obou stupňů se tedy v tomto směru nevypořádaly s argumentací obviněného a Nejvyšší soud sdílí jeho pochybnosti v otázce, proč byl poskytnutý finanční příspěvek považován za cizí věc ve smyslu ustanovení § 248 tr. zák. Uvedený finanční příspěvek byl totiž převeden na účet společnosti O., s. r. o., byl zahrnut do jejího účetnictví a do majetku této společnosti, tudíž jí byl poskytnut a nikoliv jen svěřen. Společnost O., s. r. o., měla s poskytnutým finančním příspěvkem hospodařit vlastním jménem a na vlastní účet, aniž by zde vystupovala jménem či v zastoupení státu, resp. bývalého Okresního úřadu v T. Z uvedeného je tedy zřejmé, že společnost O., s. r. o., byla oprávněna (prostřednictvím obviněného, který byl jejím jednatelem) jako majitel příslušného bankovního účtu s

takto poskytnutým finančním příspěvkem nakládat samostatně podle vlastního uvážení, byť ho mohla použít jen ke stanovenému účelu, ke kterému jí byl poskytnut, tj. na financování protiradonových opatření. Navíc je přinejmenším sporné, zda lze vůbec peníze uložené na bankovním účtu (na který byl finanční příspěvek společnosti O., s. r. o., bezhotovostně převeden) považovat za věc jako hmotný předmět útoku u trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. Peněžní prostředky na takovém účtu totiž představují pohledávku majitele účtu vůči bance, která vzniká na podkladě závazkového právního vztahu (např. smlouvy o běžném účtu podle ustanovení § 708 a násl. obchodního zákoníku), ale není s nimi zacházeno jako s věcí v právním smyslu.

S ohledem na zmíněné okolnosti je proto nutné učinit závěr spočívající v tom, že finanční příspěvek poskytnutý v posuzované věci společnosti O., s. r. o., za kterou byl oprávněn jednat obviněný J. N., nelze považovat za cizí svěřenou věc, proto ani úmyslné použití tohoto příspěvku k jinému než k určenému účelu nemůže být trestným činem zpronevěry podle § 248 tr. zák. Ostatně k obdobnému řešení dospěla soudní praxe v analogickém případě, podle něhož nejde o trestný čin zpronevěry ani tehdy, jestliže dlužník použil půjčené peníze k jinému účelu, než je ten, který uvedl věřiteli jako účel půjčky.

Právě učiněný závěr ovšem na druhé straně neznamená, že jednání obviněného J. N., pro které je v této věci trestně stíhán, je beztrestné. S ohledem na ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. a na dobu, kdy se měl obviněný tohoto skutku dopustit (v letech 1995 a 1996), sice nelze uplatnit na právní posouzení předmětného skutku ustanovení o úvěrovém podvodu podle § 250b odst. 2 tr. zák., podle něhož je nyní tímto trestným činem i použití dotace na jiný než určený účel bez souhlasu oprávněné osoby, protože citované ustanovení nabylo účinností od 1. 1. 1998, tj. až po spáchání posuzovaného činu, a do této doby trestní zákon neznal stejný nebo obdobný trestný čin. Použití dotace na jiný než stanovený účel pak nebylo ani trestným činem zpronevěry podle § 248 tr. zák., jak je již výše vyloženo.

Přesto měly soudy obou stupňů v původním řízení uvažovat o jiné právní kvalifikaci odpovídající zákonné úpravě v době, kdy byl posuzovaný čin spáchán. Podle soudní praxe, která byla aktuální v době do 31. 12. 1997, se totiž použití prostředků poskytnutých státem ve formě účelové dotace podle § 5 odst. 2 zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice, ve znění pozdějších předpisů, k jinému účelu, než je ten, na který byly určeny, považovalo – při splnění dalších okolností – za závažné porušení pravidel hospodářského styku stanovených obecně závazným předpisem ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. V projednávané věci byla na účet společnosti O., s. r. o., převedena částka 543 300 Kč bývalým Okresním úřadem v T. dohodou ze dne 20. 7. 1995, podepsanou za společnost O., s. r. o., obviněným J. N. Podle této dohody bylo možno čerpat uvedenou částku pouze na protiradonová opatření v souladu se směrnicí Ministerstva financí České republiky č. j. 122/67321/1993. Uvedenou směrnicí nelze ve vztahu k čerpání dotace samozřejmě považovat za obecně závazný právní předpis ve smyslu § 127 tr. zák.

Krajský soud v Brně si sice v odvolacím řízení opatřil autentické znění citované směrnice, nevyvodil z ní však odpovídající závěry, ačkoliv tato směrnice ve svém úvodu výslovně uvádí, že je vydávána v souladu s ustanoveními § 5 a § 14 zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice, ve znění pozdějších předpisů, a odkazuje i na další zákonná ustanovení.

Zákon č. 576/1990 Sb., o který se uvedená směrnice opírá, je však již nutno považovat za obecně závazný právní předpis ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák., neboť tento zákon je normativním aktem způsobilým být pramenem práva, který nabyl platnosti vyhlášením ve Sbírce zákonů, a vyplývají z něj některá závazná pravidla pro hospodaření s finančními prostředky ze státního rozpočtu. Ustanovení § 5 odst. 2 citovaného zákona umožňuje ze státního rozpočtu poskytnout

dotace na určené účely za podmínek stanovených zásadami dotační politiky. Zároveň uvádí, že dotace mohou být použity jen na určené účely. Ustanovení § 5 odst. 3 písm. a) citovaného zákona pak stanoví, že ze státního rozpočtu se mohou poskytovat mj. i dotace a návratné finanční výpomoci právnickým a fyzickým osobám vyvíjejícím podnikatelskou činnost.

Z uvedených ustanovení tedy zcela jednoznačně vyplývá, že příspěvek, který obdržela společnost O., s. r. o., měl charakter účelové dotace a že prostředky poskytnuté ve formě účelové dotace nemohly být použity k jinému než stanovenému účelu. Pokud je přesto obviněný J. N. jako jednatel této společnosti použil mimo rámec stanoveného účelu, tj. nikoli na financování protiradonových opatření, a byl veden úmyslem opatřit tím sobě nebo jinému (např. obchodní společnosti, jejímž jménem jednal) ve značném rozsahu neoprávněné výhody, mohl spáchat trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 tr. zák., protože se jednalo o závažný způsob porušení těchto pravidel.

Výše uvedené závěry jsou aktuální i přesto, že zákon č. 576/1990 Sb. byl s účinností od 1. 1. 2001 nahrazen zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 77 zákona č. 218/2000 Sb. se totiž na prostředky státního rozpočtu poskytnuté před účinností tohoto zákona vztahují dosavadní právní předpisy. V případě obviněného J. N. je proto třeba i v současné době vycházet z právní úpravy platné v době spáchání jednání, pro které je stíhán, tedy mimo jiné z ustanovení § 5 zákona č. 576/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Z toho, co bylo uvedeno, tedy vyplývá, že právní kvalifikace použitá soudy obou stupňů pro posouzení předmětného skutku, nemůže obstát, a proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že hmotně právní posouzení skutku neodpovídá dosud zjištěnému skutkovému stavu a tudíž je dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o který opřel své dovolání obviněný J. N.

Nejvyšší soud proto podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil z podnětu dovolání obviněného J. N. napadený rozsudek Krajského soudu v Brně. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. byla současně zrušena také další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak bylo rozhodnuto, že Krajskému soudu v Brně se přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Věc se tak vrací do stadia odvolacího řízení, v němž Krajský soud v Brně znovu projedná odvolání obviněného J. N. podané proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 6 T 220/99. Věcí se bude zabývat ve všech směrech uvedených v tomto rozhodnutí Nejvyššího soudu a je podle § 265s odst. 1 tr. ř. vázán právním názorem, který zde vyslovil Nejvyšší soud. Bude-li obviněný uznán vinným, je třeba přizpůsobit popis skutku příslušné právní kvalifikaci, která zde přichází v úvahu, včetně citace těch ustanovení právních předpisů, jež lze považovat za závazná pravidla hospodářského styku.

Protože vady napadeného rozhodnutí vytknuté dovoláním a zjištěné Nejvyšším soudem nebylo možné odstranit ve veřejném zasedání v řízení o dovolání, Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. učinil toto rozhodnutí v neveřejném zasedání.